

Sander Hein

Jurist
Advokaadibüroo
Deloitte Legal

shein@deloittece.com

Valimatu andmete kogumine sideettevõtjate poolt on jätkuvalt vastuolus EL õigusega

Eelmise aasta lõpus selgitas Euroopa Kohus oma 21. detsembri otsuses asjas *Tele2 Sverige AB* (C-203/15), et sideettevõtjate üldine kohustus säilitada elektroonilise sideteenuse kasutajate liiklusandmeid, mis hõlmavad kõiki andmeid isikute ja elektroonilise side seadmete kohta ja kõiki teisi asjaomaseid andmeid, on vastuolus Euroopa Liidu õigusega.

Vaidlus sai alguse sellest, et Rootsis asuv elektroonilise sideteenuste pakkuja Tele2 Sverige teatas 2014. aasta 9. aprillil kohalikule posti- ja telekommunikatsiooni järelevalveasutusele, et ta lõpetab Rootsi elektroonilise side seaduses ette nähtud elektroonilise sideandmete säilitamise ja kustutab seni säilitatud sideandmed. Tele2 Sverige põhjendas oma otsust sellega, et andmete säilitamise kohustus siseriiklikus õigusaktis sätestatud ulatuses on vastuolus Euroopa Liidu põhiõiguste hartaga.

Oluline on siinjuures see, et juba 2014. aastal oli Euroopa Kohus tunnistanud kohtuasjas *Digital Rights Ireland jt* (C-293/12) kehtetuks EL direktiivi 2006/24/EÜ, mis käsitles üldkasutatavate elektrooniliste sideteenuste või üldkasutatavate sidevõrkude pakkujate tegevusega kaasnevate või nende töödeldud andmete säilitamist. Eeltoodud direktiiv hõlmas üldistatult kõiki isikuid ning kõiki elektroonilise side vahendeid ja liiklusandmeid, ilma et raskete kuritegude vastu võitlemise eesmärki arvestades oleks ette nähtud mingit eristamist, piirangut või erandit. Kohus järeldas oma otsuses, et direktiiv ei sätestanud piisavalt selgeid ja täpseid reegleid, mis reguleeriksid EL põhiõiguste harta artiklis 7 ette nähtud õigust eraelu puutumatusse ja selle põhiõiguse riive lubatud ulatust. Seega on nimetatud direktiiv toonud kaasa nende põhiõiguste ulatusliku ja väga

raske riive, ilma et see riive oleks täpselt piiritletud sätetega, mis võimaldaks tagada, et riive piirdub tõepoolest vaid vältimatult vajalikuga.

Kooskõlas oma varasema praktikaga otsustas Euroopa Kohus ka *Tele2 Sverige AB* vaidluses, et alljärgnevad liikmesriigi õigusnormid on vastuolus EL õigusega:

- õigusnormid, mis reguleerivad liiklusandmete ja asukohaandmete kaitset ja turvalisust ning eelkõige pädevate ametiasutuste juurdepääsu säilitatavatele andmetele, piiramata seda juurdepääsu kuritegevuse vastu võitlemise raames üksnes raske kuritegevuse vastu võitlemisega;
- mis ei näe ette, et andmetele juurdepääsu saamise eeltingimuseks on kohtu või sõltumatu haldusasutuse eelnev kontroll;
- ning mis ei nõua, et kõnealuseid andmeid säilitataks EL-i territooriumil.

Seega on tänaseks olemas kaks Euroopa Kohtu lahendit, mis saadavad kõikidele liikmesriikidele selge signaali korrigeerida oma siseriiklikku õigust juhul, kui sellega on sideettevõtjatele jätkuvalt pandud kohustus säilitada kõik elektroonilise sideteenuse kasutajate liiklusandmed.

Ka Eestis paneb kehtiv elektroonilise side seadus sideettevõtjatele täpsemalt piiritlemata kohustuse säilitada kõikide isikute sideandmed. Tegemist on sättega, mis on jätkuvalt vastuolus EL õigusega. Kuigi Euroopa Kohus ei ole otsesõnu öelnud, et sideandmete säilitamine kuritegevuse vastase võitluse eesmärgil oleks tervikuna Euroopa õigusega vastuolus, tuleb see kohustus piiritleda vaid vältimatult vajalikuga.

Lisaks isikute põhiõiguste riivamisele on kõikide sideandmete säilitamise nõudest kinni pidamine majanduslikult kulukas ka sideettevõtjatele. Samuti kaasneb sellega suurem vastutus klientide ees, seoses andmete säilitamisega kaasnevatest rangetest nõuetest.

Seega tuleb ka Eestil leida tasakaal kuritegevusega võitlemise ja inimeste sideandmete säilitamise kohustuse vahel. Selleks peaksid regulaatorid piiritlema isikute ringi, kelle andmeid sideettevõtjatel koguda tuleb.